

Asia: VN/18837/2024

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi rakennuksissa käytettävien energiamuotojen kertoimien lukuarvoista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Energiateollisuus kiittää mahdollisuudesta lausua energiamuotojen painokertoimista.

Energiateollisuus ei kannata laissa esitettyä lähestymistapaa alkuperävarmennuksen käyttämisessä energiamuotokertoimien kanssa. Energiateollisuus pitää lähestymistapaa ongelmallisena oheisista syistä:

- 1) Lähestymistapa on EPBD:n vastainen. Energiateollisuus ei tunnista asetuksessa käytettyä tapaa EPBD:n mukaisena. Direktiivi ei tunnista alkuperätakuiden roolia osana painokertoimia. Direktiivissä on todettu seuraavaa: ”Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, joilla varmistetaan, että kun rakennuksiin toimitetaan kaukolämpöä tai -jäähdytystä, toimituksen hyödyt tunnustetaan ja otetaan huomioon laskentamenetelmissä, erityisesti uusiutuvan energian osuus, käyttämällä yksilöllisesti sertifioituja tai tunnustettuja primäärienergiakertoimia.” Energiateollisuus kannustaa palaamaan tähän jo seurantaryhmässä esiteltyyn laskentatapaan, jossa kaukolämpö- ja kaukojäähdytysverkon painokerroin määräytyy verkossa olevan puhtaan energian määrän mukaisesti ja muiden energiamuotojen kerroin määräytyy kansallisen kertoimen mukaisesti.
- 2) Pysyvyys: Ehdotuksessa energiamuodonkerroin voidaan laskea myös rakennuskohtaisesti, kunhan se on ”alkuperätodennettu”. Miten tämä käytännössä toteutetaan, ei kunnolla olla asetuksessa avattu. Energiateollisuus pitää epätodennäköisenä, että järkevää mallia alkuperätakuiden seuraamiselle löytyy. Käytännössä samoja metodeja tulisi pystyä käyttämään sekä kaukolämmön että sähkön puolella (sekä maakaasun). Koska laskentatavan lienee oltava samanlainen johtanee tämä siihen, että erilaisille temppuiluilla voidaan kaikissa hankkeissa käyttää alimpia mahdollisia kertoimia. Koska rakennukset on rakennettava direktiivin mukaan täyttämään päästöttömän rakennuksen määritelmän, olisi myös varmistettava, että rakennus pysyy nämä ominaisuudet täyttävänä käytännössä elinkaarensa yli. Tämä asettaisi rakennukselle velvollisuuden ostaa alkuperävarmennettua energiaa purkamiseensa asti. Tämä saattaa sisältää varsin merkittäviä

taloudellisia riskejä rakennushankkeille, koska alkuperätakuujärjestelmä ja alkuperätakuiden markkinat saattavat ja todennäköisesti tulevatkin muuttumaan vuosien ja vuosikymmenten kuluessa.

3) Ohjauksen toimivuus: Alkuperätakuuta voi ostaa lähes kaikelle verkkoenergialle varsin helposti ja niitä on markkinoilla hyvin saatavissa. Tilanne, jossa kaikki energiamuodot saavat matalan kertoimen helposti, tekee energiatehokkuusohjauksesta löysää.

Kaukolämmöstä: Kaukolämpö

Energiateollisuus kannustaa painokertoimien päivittämisen yhteydessä varmistamaan reilun kilpailutilanteen lämmitysmarkkinoilla, jossa sääntely tällä hetkellä suosii kiinteistökohtaisia lämpöpumppuratkaisuja: E-lukusääntelyssä kiinteistökohtaiset lämpöpumput saavat aina paremman aseman kuin kaukolämpö, vaikka koko kaukolämpö olisi tuotettu myös lämpöpumpuilla.

Ostoenergian päästötavoitteet vuositasolla saavutetaan Suomessa 2020-luvulla – ongelma on huippukulutuspiikit myös päästöjen näkökulmasta: Sekä kaukolämpö että sähkö tulevat ennusteiden mukaan olemaan lähes nollapäästöisiä vuoteen 2030 mennessä Suomessa. Sähkön puhtaus lämmityskäytössä vaihtelee kulutuksen ajankohdan mukaan. Vaikka keskimäärin sähkö on puhdasta, maalämmön kysyntäprofiililla se ei ole ollenkaan niin puhdasta. Kysynnän huiput osuvat kohtiin, jolloin sähköjärjestelmä on erittäin kireässä tilassa ja tehoa tuotetaan huipputuotantolaitoksilla tai mahdollisesti tuonnilla. Sähkön residuaalipäästöt syntyvät Suomessa tai tuontisähkön kohdalla jossain kolmannessa maassa. Keskitettyssä kaukolämpöjärjestelmässä tämä ongelma on ratkaistu lämmön tuotantorakenteen monipuolisuuden kautta: sähkön sijaan voidaan käyttää lämpövarastoja ja biomassaa silloin kun sähköstä alkaa olla niukkuutta. Tämä tasapainottaa sähkön hintaa meille kaikille.

Sähkön huippukulutuksen lisääminen nostaa aina sähkön hintaa ja vaarantaa energiasäätelyn tasapainon. Kaukolämpöjärjestelmä tarjoaa energiasäätelmälle ja Suomelle, hukkalämpöjen hyödyntämisen mahdollisuuden ja hiilensidonnallisuuden (negatiivisten päästöjen) lisäksi, sähköjärjestelmän tasapainotusta. CHP-laitokset tuottavat sähköä markkinoilla sähkön kysynnän ollessa suurimmillaan samalla poistaen tarvetta käyttää sähköä tuottamalla samaan aikaan lämpöä. Sähkökattilat yhdessä lämpövarastojen kanssa mahdollistavat tuulisähkön varastoinnin ja tehokkaan hyödyntämisen lämmön tuotannossa. Kiinteistökohtaiset lämmitysjärjestelmät lisäävät sähkön huippukulutusta lisäten riskiä erittäin korkeille piikkihinnoille, eivätkä helpota sähkötehon riittävyysvaatetta tuulettomina pakkaspäivinä. Kaukolämmön ansiosta sähköjärjestelmän huipputehon tarve laskee, hinnat pysyvät kohtuullisina ja koko energiasäätelyn toiminta saadaan turvattua.

Lisäksi on hyvä huomioda, että sähköverkkoinvestoinnit kasvavat joka tapauksessa sähkön kulutuksen ja tuotannon kasvaessa. Yhdistettynä muun muassa merkittävästi kasvaviin sähköauton lataustarpeisiin, investointitarpeet sähköverkkoihin kasvavat voimakkaasti. Kaukolämmön hyödyntäminen lämmitykseen rajoittaa tarvetta investoida sähköverkkoihin, jotka tarvitsevat merkittävästi investointeja jo ilmeisen painokerrointen ohjaamaa kiinteistökohtaisten ratkaisujen yleistymistä.

Energiaviraston ekonomisti Juha Teirilä on analysoinut sähkömarkkinoita ja eri toimijoiden toimintaa sähkömarkkinoilla. Kaukolämmöstä hän toteaa Energiaviraston sidosryhmälehdessä, Reilua Energiaa, julkaistussa analyysissään (Sähkömarkkinan ääritilanteiden anatomia – kuka joustaa ja kuinka paljon?) seuraavaa:

”Kuvasta nähdään, miten kaukolämpöyhtiöillä on Suomessa talvella keskeinen rooli myös sähköntuotannossa. Maanantaina, kun hinnat nousivat, kaukolämpöyhtiöiltä tuli nopeasti noin 1000 megawattia lisää sähköä koko päiväksi.”

”Viime aikoina kaukolämpöyhtiöt ovat alkaneet ostaa sähköä silloin, kun hinnat ovat matalat. Kuvasta 3 nähdään, miten kaukolämpöyhtiöt ostivat yhteensä lähes 500 megawattia viikonlopun halvoilla hinnoilla. Ostot olivat merkittäviä myös muiden päivien halvimpina tunteina. Näistä ostoista merkittävä osa liittyy sähkökattiloihin. Tällaista ostopuolen hintajoustoa ei kaukolämpöyhtiöillä aiemmin ollut.”

”kaukolämpöyhtiöt ovat tällä hetkellä ostopuolella herkimmin hintaan reagoiva ryhmä. Niiden ostot lisääntyvät heti, kun hinta laskee alemmas. Aiemmin kuvassa 1 havaittu kulutuksen nousu tiistaina johtuu pääosin kaukolämpöyhtiöiden ja metsäyhtiöiden lisääntyneistä ostoista, kun hinnat olivat alemmat. Tällaiset ostot hyödyttävät koko sähköjärjestelmää, sillä ne nostavat matalimpia hintoja ja siten mahdollistavat mm. suuremman tuulivoiman määrän markkinalla. Esimerkiksi viikon 4 lopulla tuulivoimaa olisi jouduttu vähentämään selvästi enemmän ilman kaukolämpöyhtiöiden ostoja.”

”Kaukolämpöyhtiöt ovat tällä hetkellä sähkömarkkinoiden tärkeitä iskunvaimentajia Suomessa. Ne vastaavat merkittävästä osasta hintajoustoa sekä osto- että myyntipuolella. Tämä johtuu siitä, että niillä on käytössään sähkökattiloita, joita voidaan hyödyntää matalien hintojen aikaan, sekä CHP-laitoksia, joilla voidaan tuottaa sähköä korkeiden hintojen aikaan. Kaukolämpöyhtiöihin liittyy kuitenkin kysymysmerkkejä: säilyvätkö sekä sähkökattilat että CHP-laitokset tulevaisuudessa?”

Huomioiden yllä esiin nostetut pointit, Energiateollisuus pitää kaukolämmön ja kaukojäähdytyksen verkkokohtaisen kertoimen määrittämistä verkon puhtauteen perustuen perusteltuna ja tarpeellisenä. Teirilän lopussa esiin nostamaan kysymyksen ”säilyvätkö sekä sähkökattilat että CHP-laitokset tulevaisuudessa” vaikuttavat vahvasti myös painokertoimet. Ottamalla käyttöön kaukolämpö- ja kaukojäähdytysverkkokohtaiset kertoimet, voidaan tasapainottaa nykyinen epäreilu kilpailutilanne. Energiatehokkuusohjauksen tasapainottaminen painokertoimilla varmistaa, että säätely jättää lämmitysjärjestelmän valinnan puhtaasti kiinteistönomistajalle ja rakennuttajalle. Nykyisin voimassa olevalla tavalla tai asetusluonnoksessa ehdotetulla tavalla toteutettuna nykyinen säätelyllä muodostettu kilpailutilanteen vääristymä säilyy.

Ideaalitilanne olisi, jos löytyisi malli, jossa energialuokka määräytyisi rakenteellisen energiatehokkuuden perusteella, mutta EPBD:n vaatimusten täyttämiseksi tehtäisiin jonkinlainen primäärienergialaskenta, joka ei kuitenkaan vaikuttaisi energialuokkaan. Näkisimme tämän mallin olevan kilpailuneutraliteetin kannalta optimaalinen ja kaikkien toimijoiden kannalta reilu. Tämä ei liene kuitenkaan EPBD:n kannalta mahdollista, joten laskennan korjaaminen paikallisilla kertoimilla lienee ainoa vaihtoehto.

Vuorenmaa Mikko
Energiateollisuus ry